

Специјални резерват природе

"Увац"

СПЕЦИЈАЛНИ РЕЗЕРВАТ ПРИРОДЕ "УВАЦ"

Фото: Драгутин Матић

ИЗВЕШТАЈ о остваривању Програма управљања за 2023. годину

Нова Варош, децембар 2023. године

I УВОД

СРП "Увац" је стављен под заштиту уредбом Владе РС ("Сл. гласник РС", бр. 25/06 и 110/06) и установљен је за заштићено природно добро од изузетног значаја, природно добро I категорије. Током априла месеца 2023. године Влада РС је донела Уредбу о проглашењу Специјалног резервата природе "Увац" ("Сл. Гласник РС", број 27/2023, од 07.04.2023. године), а на основу стручне основе (Студија заштите СРП "Увац") коју је израдио ЗЗПС у августу месецу 2019. године и истом се на подручју успостављају сва три степена заштите проширена је граница заштићеног подручја на површину од 11.746,19 хектара, од чега је у државној својини 7.075,49 хектара (60,24%), у приватној својини 4.535,26 хектара (38,61%) и у јавној својини 135,42 хектара (1,15%). Од наведених 11746 хектара, 8064,5 хектара припада територији општине Нова Варош, 3643,5 хектара територији општине Сјеница и (први пут) 38 хектара територији општине Прибој.

Уредбом о заштити СРП "Увац" (из априла 2023.године) утврђени су режими заштите I, II и III степена на територији заштићеног подручја, као и мере и ограничења за појединачне режиме заштите. Површина под I степеном заштите износи 1.049,46 ha (8,93% територије под заштитом), површина под II степеном заштите износи 4.996,11 ha (42,52%), површина под III степеном заштите износи 5.704,69 ha (48,55 %).

Чланом 8. Уредбе о заштити утврђено је да се Специјални резерват природе „Увац“ поверава се на управљање Привредном друштву „Резерват Увац“ д.о.о. из Нове Вароши (у даљем тексту: Управљач). Резерват Увац д.о.о. је основан одлуком Владе РС, у децембру 2006. године ("Службени гласник РС", број 110/06).

Основни циљеви и задаци Резерват Увац д.о.о. су дефинисани Уредбом о заштити СРП "Увац". У члану 2. наведеног акта Владе утврђено је да се СРП "Увац" *„ставља се под заштиту у циљу заштите и очувања, атрактивних, спектакуларних морфолошких особености овог подручја, које чини природне и предеоне вредности заштићеног подручја, као резултат комплексног утицаја физичко-географских чинилаца, климатских прилика, али и тектонских и геоморфолошких особености. Поред наведеног, присуство једне од најређих врста лешинара код нас белоглавог супа (Gyps fulvus) овом су подручју даје посебност која га издваја од суседних крајева Србије...“*

Рад Резерват Увац д.о.о. у 2023. години одвијао се на основу Програма управљања за 2023. годину (који је донет у новембру 2022. године), и био је усмерен ка извршавању задатака и планираних активности које су дефинисане овим Програмом. Од момента доношења нове Уредбе о заштити СРП „Увац“ створене је обавеза управљача да донесе програм Управљања СРП „Увац“ за 2023. годину. У октобру месецу донет је нови Програм управљања СРП „Увац“ за 2023. годину и рад Управљача се наставио кроз извршавање задатака прописане истим.

Истичемо и важну персоналну промену која се десила у Резерват Увац д.о.о.. Наиме, у питању је промена директора. Владе РС је у мају месецу усвоила оставку Миљке Дучић на место в.д директора и именовала Николу Шапоњића за в.д директора Резерват Увац доо. Тада је дошло и до малог поремећаја у организацији рада Резерват Увац д.о.о., а додатно је поремећена организација јер је у моменту саме промене директора и управник РП/руководилац чуварске службе био одсутан због боловања и годишњег одмора готово три месеца (у периоду највећег притиска на ЗП). Све ово је утицало на остваривање Програма управљања за 2023. годину,

односно на кашњење са реализацијом дела активности, односно "померање" активности за јесен и зиму текуће 2023. године.

Услед несигурности у изворима финансирања, тј. обавезници плаћања накнада су на основу Закључка Владе РС 05 броју: 312-971/2022 од 03.02.2022. године престали да плаћају накнаду за коришћење ЗП, а и чињенице да током 2022. године нису набављени чамци за превоз посетилаца/туриста Увачким (Сјеничким) језером којима Управљач остварује најзначајније приходе нису реализоване све планиране активности.

Такође, обилне атмосферске падавине од пролећа па све до половине лета утицале су на ниво воде увачких језера што се неповољно одразило на реализацију рада, као што су: очување мреста рибљих врста, реализација туристичких обилазака, немогућност завршетка радова на понтону на локалитету Маркова раван, бујичне воде су свакодневно из Сјенице у акумулацију Увац (Сјеничко језеро) доносиле огромне количине разног одпада, уређење пешачких стаза...

На реализацији Програма радило је 16 лица запослених у Резерват Увац д.о.о.. Једном лицу, а које је обављало посао рибочувара, је дана 21.09.2023. године престао радни однос, због одласка у старосну пензију (навршених 65 година живота и најмање 15 година радног стажа), једном лицу који је обављао посао чувар заштићеног подручја истекло је уговор на одређено време 17.05.2023. године, разрешен је в.д. директор и именовано ново лице. У радном односу на неодређено време од 18.10.2023. године за извршење посла рибочувара ангажовано је једно лице. Из наведеног произилази да је тренутно у Резерват Увац д.о.о. запослено укупно 13 лица (12 лица у сталном радном односу и једно лице постављено за в.д. директора), и то: 4 (четири) лица запослена у управи (в.д. директора, саветник за нормативно – правне послове, књиговођа Друштва и секретар). У служби надзора тренутно је запослено 9 (девет) лица. Чуварску службу СРП "Увац" тренутно чини: 6 (шест) чувара заштићеног подручја, управник рибарског подручја/руководилац чуварске службе који врши, организује и спроводи надзор над заштићеним подручјем и 2 (два) рибочувара.

Поред наведених, у сарадњи са Националном службом за запошљавање и ОУ Нова Варош, а кроз програм Јавни радови (односно два програма), ангажовано је још 10 (десет) лица у трајању од четири месеца.

Истичемо на крају уводног дела овог извештаја да су зараде запослених изузетно ниске, исплаћују се зараде испод законом прописане минималне цене радног сата, тј. чуварској служби се исплаћује "минималац". Због изузетно ниских зарада тешко је стимулисати људе за рад

У 2023. години задаци прописани Програмом управљања су реализовани кроз шест области деловања:

- 1. Заштита, одржавање, праћење стања и унапређење природних и створених вредности** - у склопу ове области вршено је: чување и чишћење повереног подручја, исплата зарада запосленим лицима, опремање чуварске службе униформом, опремање осталих запослених униформама,

извршена је набавка возила за потребе превоза угинулих животиља, набавка горива, вршено одржавање материјално-техничких средстава, изведени су радови на одржавању визиторског центра на Кокином броду. Вршено је одржавање видео надзора, постављање табли упозорења, обавештења и забрана, постављања граничних ознака, исхрана белоглавих супова и других некрофагих врста и чишћење хранилишта, вршена је контрола гнежђења белоглавих супова и маркирање младунаца, бројање активних парова белоглавог супа и гнезда методом цензуса . У волијерама је пружана помоћ повређеним птицама. Све ове активности реализоване су кроз четири подобласти:

- приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима;
- приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима;
- управљање природним ресурсима; и
- задаци и активности на заштити, развоју и управљању водама.

- 2. Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада** - у оквиру ове области са стручним установама рађено је следеће: Ихтиофаунистичка истраживања утицаја алохтоних (унетих) врста на аутохтоне врсте у водама Увачких језера, а са циљем очувања аутохтоних врста риба; Мониторинг фауне водоземаца и гмизаваца на подручју Специјалног резервата природе "Увац" - наставак истраживања рађених 2019., 2021. И 2022. године;
- 3. Планирање, изградња и уређење подручја** - у оквиру ове области извршено је: одржавање постојећих пешачких стаза; изналажено је решење за водоснабдевање Визиторског центра на Кокином Броду; У току је набавка челичних металних степеница за вез за понтонску пристан за безбедно пристајање чамаца за јавни превоз путника на локалитету Маркова Раван; Вршена је поправка и обезбеђивање пешачке стазе унутар Ледене пећине;
- 4. Промоција вредности заштићеног подручја** - у оквиру ове области извршено је: континуирано медијско приказивање (дневне и недељне новине, магацини, часописи, радио, ТВ, интернет), израда календара, штампање улазница и дозвола за рекреативни риболов, извршена је набавка два туристичка пловила. Све ове активности реализоване су кроз две подобласти:
 - задаци на развоју културно-образовних и информативно-пропагандних активности; и
 - задаци и активности на развоју одрживог туризма.
- 5. Сарадња** - активности у оквиру ове области реализоване су кроз шест подобласти:
 - сарадња и партнерство са локалним становништвом;

- сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју;
- сарадња са невладиним организацијама;
- међународна сарадња;
- организовано и професионално удруживање заштићених подручја Србије и других заинтересованих паркова из окружења;
- сарадња са управљачима спелеолошким објектима кроз учешће у раду асоцијације НАУСТОС;
- сарадња са информативним гласилима и стручним часописима.

6. Посебни послови и задаци - у склопу ове области обележени су важни датуми везани за заштиту животне средине, исплаћена отпремнина лицу које је отишло у пензију и ангажоване су стручне кућа које се баве израдама планских докумената и пројеката за израду планских докумената.

У свим наведеним областима и у отежаним околностима, о којима је напред било више речи, постигнути су релативно добри резултати рада и реализоване су планиране активности које су искључиво зависиле од рада запослених. Током извештајног периода нису реализоване следеће планиране активности: основна обука чувара за рад са живим дивљим животињама; набавка мултифункционалног GPS уређаја и обука чуварске службе за руковање истим; управљање културним наслеђем; уређење простора у близини хранилишта и изградња купалишта за птице; наставак мониторинга водних тела подручја Специјалног резервата природе „Увац“; мониторинг биљних врста и идентификацију њихових станишта, као и утврђивање присутности инвазивних врста и спровођење мера за контролу њиховог ширења; Истраживање популације сисара; мониторинг слепих мишева у спелеолошким објектима заштићеног подручја; тотални попис дневних лептира на различитим локалитетима у границама заштићеног подручја; уређење модерног прихватишта кроз монтажу привремених објеката (волијера, кавеза и друго) за прихват, негу и рехабилитацију живих примерака аутохтоних врста дивљих животиња; изградња мокрог чвора на локалитету Растоке (брана ХЕ "Увац", Увачко језеро); формирање улазне станице на локалитету Велики врх; изградња и поставка кућице, односно осматрачнице за птице на хранилишту за белоглаве супове, а у циљу додатног праћења лешинара и научно образовног рада; ангажовање 5 лица Уговором о привременим и повременим пословима; набавка и уградња бочне цераде на нова пловила.

Најважнији резултати рада у 2023. години су:

- редовна исхрана белоглавих супова,
- већи степен заштите угрожених биљних и животињских врста,
- мониторинзи биолошки значајних врста (водоземаца, гмизаваца, слепих мишева),
- ихтиофаунистичка истраживања,
- уређење простора у интересу развоја туризма и образовања,
- повећање броја и боља контрола посетилаца,
- појачана контрола употребе пловила и наплата накнада,
- унапређење сарадње са локалним становништвом, локалним самоуправама Нова Варош и Сјеница, Министарством заштите животне

средине и другим министарствима, те другим републичким институцијама и локалним институцијама, представницима писаних и електронских медија, образовним институцијама, представницима цивилног сектора,

- боља материјално – техничка опремљеност чуварске и рибочуварске службе.

Једна од важнијих чињеница која утиче на свеобухватну заштиту повереног подручја, рад чуварске службе и наплату накнада за коришћење ЗП је та што управљач не поседује магацинске просторе за чување привремено одузетих средстава извршења радњи које су законом забрањене. Недостатак овог магацинског простора посебно долази до изражаја у летњим месецима када чуварска служба не може да у потпуности исконтролише употребу пловила на Златарском језеру и када су интензивирани грађевински радови без прибављених дозвола и услова ЗЗПС.

Потребно је још и нагласити да је Програм управљања реализован уз низ непредвиђених проблема које управа друштва није могла сама да реши. Наиме, управа друштва суочила се са низом проблема за чије решавање је потражила помоћ од: Министарства заштите животне средине, Министарства рада, Министарства финансија, Министарства привреде, Комисије за давање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава. Резерват Увац д.о.о. се обраћао поменутиим институцијама и органима за решавање следећих проблема:

- Исправка уредбе,
- исплата зарада запослених,
- недостатак запослених рибочувара,
- ограничавање броја посетилаца на Увачком (Сјеничком) језеру (најоптерећенијем делу заштићеног подручја од стране туриста),
- Решењем о условима заштите природе за употребе пловила на увачким језерима,
- додела права употребе сопственог/сопствених пловила за обављање панорамског разгледања или крстарења Увачким (Сјеничким) језером у 2023. години,
- обрачун и наплата накнада за коришћење ЗП.

Резерват Увац д.о.о. изнајмљује канцеларијски простор у Новој Вароши, на адреси Трг војводе Петра Бојовића, број 3, располаже мањим магацинским просторима за алат, има 7 теретних возила (3 ципа, 1 форд транспорт курир, 2 фијат панде и возило набављено током 2023. године), 4 путничка возила (3 ладе ниве и један хјундаи). Осим аута који су набављени после 2017. године (4 возила), остала возила су прилично стара и израбована, изискују значајна финансијска средства за поправку. Једно теренско возило које током 2022. године није прошло технички преглед је продато кроз поступак јавног надметања. Још три возила су у доста лошем стању (једна лада нива и две фијат панде) али због повећања обима посла од априла до новембра, нису још увек расходована. Резерват Увац д.о.о. поседује и 12 пловила (3 катамарана и 9 чамаца са ванбродским моторима), једну специјализовану приколицу за превоз СПЖП, четири лаке приколице, хладњачу за дубинско замрзавање ради обезбеђивања залиха хране орловима, замрзивач за одлагање угинулих птица до добијања инструкција

о даљем поступању, три велика жичана кавеза - волијере за смештај повређених птица и реализацију пројекта реинтродукције ишчезлих врста, инфо - пулт на Растокама и визиторски центар на Кокином Броду, три понтонске пристани за безбедно укрцавање путника на пловила.

II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Резерват Увац д.о.о., односно запослени у привредном друштву, су реализовали планиране циљеве из области заштите, очувања, унапређења и одрживог коришћења заштићеног подручја. Ови циљеви су дефинисани и предвиђени у Програмима управљања за 2023. годину. Постигнути су добри резултати, посебно вредни на пољу очувања и даљег снажења популације белоглавог супа, али и других дивљих врста животиња. Такође, постигнути су добри резултати и када су у питању остали важни послови и активности које је управљач предузимао током 2023. године, о чему ће више речи бити у посебним областима овог извештаја.

Један од најважнијих циљева који је постигнут током извештајне године је тај да су, поред значајних проблема и недостатака у самој Уредби, успостављене граничне ознаке на готово читавом заштићеном подручју.

Проблеми у раду управљача, како током 2023. године, тако и током претходних 15-ак година, тј. од оснивања привредног друштва Резерват Увац д.о.о., су: отпадне воде из Сјенице, Кокиног Брода и Радоиње (посебно из Сјенице јер се ради о највећем насељу на притокама увачких језера), бесправна ("дивља") градња, постављање камп кућица, сушење шума, превасходно због појаве поткорњака-велике шумске штеточине. И о свему овоме ће, наравно, бити више речи у наставку извештаја.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

1.1. Чување

Ни у 2023. години није решен проблем који је настао током априла месеца 2017. године када је дошло до раздвајања службе чувара природе од службе рибочувара. Од момента раздвајања двеју служби дошло је до проблема у организацији рада. Наиме, појавио се проблем у недостатку запослених чувара природе, а и рибочувара, најмање по два запослена чувара у свакој од ове две службе. Недостатак запослених нарочито долази до изражаја у летњим месецима када је и већи притисак туриста на заштићено подручје. Овај недостатак запослених чувара делимично се ублажава тако што се у периоду највећег притиска на ЗП прековремено ангажовани већ запослени чувари. Током 2023. године почетком туристичке сезоне били су лоши временски услови (обилне кишне падавине) који су се наставили све до половине лета што је проузроковало смањен је туристички притисак на ЗП и самим тим и обим посла чуварске службе те није било потребе за прековремени рад чувара а ни ангажовање лица по Уговору о привременим и повременим пословима. Међутим, током јула месеца па све до краја септембра са повољним временским приликама

почео је да расте притиска на ЗП и створила се потреба за прековремено ангажовани већ запослени чувара.

Поред проблема у недостатку чувара, а да би се ефикасно радило на чувању и обележавању повереног подручја, до изражаја је дошла потреба за запослење најмање једног лица на пословима заштите природе које има VII степен стручне спреме, а које би обављало послове управника резервата. Да би решио настали проблем недостатка запослених лица током предходних година, Резерват Увац д.о.о. се у више наврата обраћао Комисији за давање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава, са захтевом за запошљавањем три нова лица. Од горе поменуте Комисије крајем октобра месеца 2021. године добијена је сагласност за попуњавање два упражњена радна места и новозапослење лица на позицији руководиоца пројеката. Међутим, није расписан конкурс за запошљавање на радно место руководиоца пројеката те и поред добијене сагласности од поменуте Комисије управа друштва није извршила попуњавање овог упражњеног места.

Најзначајнији фактор који утиче на добро чување заштићеног подручја је савестан и одговоран рад чуварске службе. Почетком 2018. године чувари су почели да приговарају на начин обрачуна и износ исплаћених зарада. Како су зараде у јавним предузећима „замрзнуте“ тако управа друштва овај проблем није могла самостално да реши. Овај проблем и даље утиче на рад друштва, а смим тим и на очување повереног подручја. Судски спор који је покренут тужбом од стране чуварске службе окончан је у корист управљача. Међутим, како се исплаћује зарада испд минималне цене радног сата притисак на управу друштва и организацију рада чуварске службе је и даље евидентан. У прилог овоме иде и чињеница да чувар када оде на боловање прими накнаду у износу зараде као да је све време провео на раду.

Чуварско - надзорну службу (од момента раздвајања двеју служби) обављају чувари заштићеног подручја и рибочувари. Сви чувари и рибочувари имају положен стручни испит неопходан за обављање ових послова. Такође, чуварско-надзорну службу обавља и руководиоца чуварске службе (ово лице обавља и посао управника рибарског подручја).

У уводном делу овог извештаја су описане промене које су се дешавале у броју запослених чувара. Међутим, у свим извештајним месецима чуварску службу је чинило 7 чувара у сталном радном односу и руководиоца чуварске службе. Поред сталнозапослених у периоду од 01. јануара па све до 15. маја посао чувара заштићеног подручја обављало је и једно лице по уговору на одређено време.

- Остварени трошкови за бруто зараде чувара природе и руководиоца чуварске службе (не укључујући део зараде руководиоца за обављање посла управника рибарског подручја):

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
5.692.603,12	8.215.000,00	69,30	Резерват Увац д.о.о.
МЗЖС: 5.500.000,00	6.400.000,00	96,62	
Управљач:	1.815.000,00	3,38	

192.603,12			
------------	--	--	--

- Бруто зараде чуварима природе су исплаћиване редовно. Успешност реализације посла у односу на планирано: 69,3% (нису исплаћене зараде за месец децембар и зараде чувара су на минималцу).
- Програмом управљања за 2023. годину планирана су средства за бруто зараде четири рибочувара. Међутим, један рибочувар је на његов захтев премештен на место чувара ЗП и ово упражњено радно место није попуњено, а и није дошло до планираног новозапошљавања још једног рибочувара. У табели која следи приказани су остварени трошкови за бруто зараде два рибочувара.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
1.412.030,97	3.400.000,00	63,83	
Управљач: 1.412.030,97	3.400.000,00	100,00	Резерват Увац д.о.о.

- Бруто зараде рибочуварима су исплаћиване редовно. Успешност реализације посла у односу на планирано: 63,83% (нису исплаћене зараде за месец децембар и током 2023. године недостајала су два рибочувара).
- Програмом управљања за 2023. годину планирана су средства за бруто зараде стручног особља које, у складу са законом, обавља послове управљања и руковођења заштићеним подручјем (управник рибарског подручја/руководилац чуварске службе и управник резервата). У досадашњем делу овог Извештаја описани су разлози због којих није дошло до запошљавања лица које би обављало послове управника резервата, тако да је у табели која следи приказан део трошкова за зараду управника рибарског подручја.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
285.610,22	3.480.000,00	8,20	
МЗЖС: 0,00	80.000,00	0,00	Резерват Увац д.о.о.
Управљач: 285.610,22	3.400.000,00	100,00	

- Успешност реализације посла у односу на планирано: 8,20% (јер није дошло до запошљавања управника резервата).
- У табели која следи приказани су трошкови бруто зараде осталог особља запосленог код управљача, материјални трошкови њиховог рада (набавка канцеларијског материјала), набавка рачунарске опреме, одржавање канцеларијских просторија, додатно осигурање запослених, редовни лекарски прегледи чувара, плаћање електричне и топлотне енергије, адвокатске услуге, ангажовање фирме која спроводи безбедност и здравље на раду...

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
7.396.020,59	7.700.000,00	96,05	Укључено је више извршилаца
Управљач: 7.242.645,59	7.700.000,00	100,00	Резерват Увац д.о.о., Електродистрибуција Србије доо, Енергија Златар д.о.о., Z.T.R BINARKOD, AGENCIJA SOFTEK,

			Телеком Србија АД, ЗЦ УЖИЦЕ ОЈ ПРИБОЈ, Адвокат Срећковић...	Зорица
--	--	--	---	--------

- Успешност реализације посла у односу на планирано: 94,06% (нису исплаћене зараде за месец децембар и створиће се други трошкови)

- Остварени трошкови за накнаде за чланове Скупштине Резерват Увац д.о.о.:
остварени расходи су већи од планираних јер су већи трошкови за доприносе за једног члана скупштине (који је из статуса запосленог прешао у статус незапосленог лица).

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
1.152.855,00	1.300.000,00	88,68	
Управљач: 1.152.855,00	1.300.000,00	100,0 0	Резерват Увац д.о.о.

- Успешност реализације посла у односу на планирано: 88,68% (нису исплаћене накнада за месец децембар)

- током 2023. године спроведен је поступак набавке униформе за чуваре заштићеног подручја. Одабрани су добављачи, потписани уговори и до краја децембра месеца сви чувари ће задужити нову униформу. У табели која следи приказана су утрошена средства за набавку осам униформи.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
630.912,00	800.000,00	78,86	
МЗЖС: 560.000,00	560.000,00	88,76	NOVATEKS DOO
Управљач: 70.912,00	240.000,00	11,24	

- Успешност реализације посла у односу на планирано: 78,86%

- током 2023. године спроведен је поступак набавке униформе за рибочуваре и остале запослене у администрацији и помоћне раднике. Одабрани су добављачи, потписани уговори и до краја децембра месеца сви ће задужити радну униформу. У табели која следи приказана су утрошена средства за набавку униформи осталих запослених.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
291.072,00	500.000,00	58,21	
Управљач: 291.072,00	500.000,00	100,0	NOVATEKS DOO

- Успешност реализације посла у односу на планирано: 58,21%

- У 2023. години до марта месеца гориво је набављано од УБ ПЕТРОЛ Д.О.О., после спроведене јавне набавке мале вредности, гориво за потребе рада Резерват "Увац" д.о.о. набављано је од НИС АД НОВИ САД. Горива за рад чуварске службе је било довољно и трошено је током обављања свих послова: обилазак терена возилима и пловилима, одлазак по храну за белоглаве супове и друге животиње, контрола мреста, уређење стаза - за рад тримера и моторних тестера, вожња посетилаца, одлазак на службена

путовања, превоз повређених и угинулих јединки белоглавог супа до Чачка или Београда, чишћење подручја како приобаља тако и језера и одвоз смећа. У табели која следи приказани су реализовани расходи.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
2.925.674,75	4.000.000,00	73,14	УБ ПЕТРОЛ Д.О.О., НИС АД НОВИ САД.
МЗЖС: 2.000.000,00	2.800.000,00	68,36	
Управљач: 925.674,75	1.200.000,00	31,64	

- Успешност реализације посла у односу на планирано: 73,14% (планирана је већа потрошња јер је очекиван раст цена, а вршиће се потрошња горива и у децембру).

- У 2023. години извршена је набавка новог возила за потребе превоза угинулих животиња на хранилиште "Манастирина". Пре саме набавке вршено је испитивање тржишта како би се дефинисале карактеристике возила и утврдило да ли на тржишту због светске кризе у производњи возила има возило које се планира набавити. Током ових истраживања утврђено је да постоји више произвођача теретних возила са погоном на сва четири точка (попут камиона „путара“) али да за планирана средства није могуће набавити ниједно возило са погоном на сва четири точка које би задовољило потребе превоза угинулих животиња. Скупштина Резерва Увац доо је на својој седници одобрила повећање средстава за набавку и спроведен је поступак јавне набавке. У табели која следи приказани су трошкови набавке.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
5.026.800,00	4.200.000,00	119,69	Interauto - Trade doo Preljina
МЗЖС: 3.000.000,00	3.000.000,00	59,68	
Управљач: 2.026.8010,00	1.200.000,00	40,32	

-Успешност реализације посла у односу на планирано: 119,69% (превазиђен је планирани износ због скока цена у аутомобилској индустрији у износу од 20-30%).

Током 2023. године вршено је одржавање постојећег видео надзора и постављање новог. У табели која следи приказани су трошкови за ову намену.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
80.469,30	150.000,00	77,18	Galaksija-računari telekomunikacije, ELEMENTA DOO
Управљач: 80.469,30	150.000,00	100,00	

1.2. Одржавање

Одржавање заштићеног подручја (непосредне околине истог, преваходно прилазних путева) и брига о чистоћи и уређености заштићеног подручја представља сталну обавезу Резерват Увац д.о.о. у

току целе године и саставни је део активности чуварске службе резервата, рибочувара, тј. свих запослених, лица ангажованих кроз јавне радове и уговором о повремено привременим пословима и волонтера (љубитељи природе, рекреативни риболовци, чланови УСР „Вапа“ из Сјенице). За уклањање и одвоз смећа како са приобаља тако и са водене површине, обезбеђени су џакови, рукавице, грабуље, лопате, гориво за возила и пловила којим је отпад превезена. Раније постављена понтонска брана за сакупљање кабастог отпада, на реци Вапи, олакшава сакупљање смећа по површини Увачког (Сјеничког) језера.

Остварени трошкови за сакупљање и одвожење отпада са заштићеног подручја и одржавање уредности јавних објеката и површина чишћењем:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
63.600,00	200.000,00	31,50	
МЗЖС: 100.000,00	100.000,00	100,0 0	Пластика АД,
Управљач: 00,00	100.000,00	0,0	

- Сва отпад са заштићеног подручја је транспортована возилима управљача, у рециклажни центар или на депонију. Успешност реализације посла: 100%.

Резерват Увац д.о.о. располаже са веома дотрајалим и израубованим возним парком који готово свакодневно изискује поправљање, набавку делова и ангажовање ауто-механичара. Планирано је расхоровање појединих возила, али како расте притисак на ЗП од стране туриста улажу се и додатни напори да се иста сачувају до набавке нових. Рађена је репарација мењача на micubisi 1200l који је због своје намене (превоз угинулих животиња са пољопривредних газдинстава до хранилишта за белоглаве супове) доста оптерећен (возило је набављено 2017. године).

Управљач на пловилима поседује и тринаест ванбродских мотора. Исти у летњој сезони трпе велико оптерећење и изискују значајна средства за амортизацију. У извештајној години на пловилима и возилима вршена је замена дотрајалих акумулатора, аутогума, поправљане су цераде на катамаранима...

У 2023. години вршена је регистрација возила, пловила и приколица. Из свега наведеног може се закључити да је једна од највећих ставки у трошковима предузећа одржавање возног и пловног парка и регистрација истих.

- Остварени трошкови за одржавања заштићеног подручја (регистрација возила и пловила, амортизација материјално-техничких средстава, превасходно возног и пловног парка):

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
1.089.058,80	2.600.000,00	41.89	
Управљач: 994.636,80	2.600.000,00	100.00	СЗР Ауто Даниловић, СТР Злаја, СЗПР Жељко, PLATTNERd.o.o.,

			CONCEPTDMTCONTROL, AMCC ОСИГУРАЊЕ А.Д.О, КОМПАНИЈА ДУНАВ, ЈЕЛИКА ДОО
--	--	--	--

Успешност реализације посла одржавања заштићеног подручја (регистрација возила и пловила, амортизација материјално-техничких средстава, одржавање чистоће...): 38,20%.

Током 2023. године вршени су радови на одржавању Визиторског центра на Кокином броду. Радови су обухватили следеће активности:

- 1) Повезивање електро ормана на Визиторском центру на Кокином Броду, тј. преправљање електроормана у који је уграђена следећа опрема: Релеј контроле асиметрије фаза-трофазни Schneider RM22TA33 – 1 ком; Подножје Schneider RXZE2S114M – 4 ком; Релеј Schneider 24Vdc RXM4AB1BD – 4 ком; Напајање DRDN20-24 *MEAN WELL – 1 ком; Пловак серија – H07 RN-F – 1 ком,
- 2) Набавку и постављање улазних портала/врата (асиметрична, двокрилна застакљена врата), комада 2 (два) на Визиторском центру у Кокином Броду,
- 3) Радове на поправци инсталација водовода и канализације у улазном холу и радове на фасади.

Средства утрошена за одржавање визиторског центра на Кокином броду:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
572.583,82	900.000,00	63.62	
МЗЖС: 500.000,00	500.000,00	87.32	CIROVIC ENGINEERING DOO, IVA-BREST DOO, COLOR MAG, RADAČA DOO
Управљач: 72.583,82	400.000,00	12.68	

Успешност реализације посла 98,65%.

1.3. Обележавање

Како је то већ наведено у уводном делу овог Извештаја усвојена нове Уредбе о заштити Специјалног резервата природе „Увац“, која се доноси на основу нове Студије о заштите специјалног резервата природе „Увац“ са утврђеним границама и режимима I, II и III степена заштите на целокупном подручју. Наиме, увидом у текст ове студије утврђено је да се границе ЗП из Студије битно разликују од граница у донетој Уредби. У сарадњи са ЗЗПС утврђена је грешка и од ове институције смо добили апликацију са фајловима граница резервата. Нове границе резервата сада у појединим деловима не обухватају целе катастарске парцеле већ их деле (секу) према GPS координатама тако да би се успоставиле граничне ознаке потребно је прво набавити савремену опрему за теренски рад, мултифункционални GPS уређај и обучити чуварску службу за руковање истим. Међутим, како се ова апликација коју смо добили од ЗЗПС инсталира на мобилне телефоне и веома је проста за руковање обучени су чувари за њено коришћење и помоћу исте веома се лако и прецизно на терену успостављају граничне ознаке. Чуварска служба је док су то временске прилике дозвољавале обележиле више од три четвртине границе ЗП. На терену је примећено да је на појединим деловима потребно поставити стубове за табле, али временске прилике нису дозволиле да се са овим послом настави те није

извршена набавка и постављање стубова. Радови на успостављању граничних ознака ће се наставити када то дозволе временски услови.

- Утрошена средства за постављање граничних ознака:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
104.587,00	400.000,00	26.14	
МЗЖС: 0.00	250.000,00	0,0	С.Р. БИЉАНА, С.Т.К.Р. ВОЂЊАК
Управљач: 104.587,00	150.000,00	100.00	

Успешност реализације посла 26,14%.

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима

Простор Специјалног резервата природе „Увац“ обилује културним наслеђем, односно археолошким локалитетима који представљају скуп ресурса наслеђених из прошлости који се идентификују као одраз и израз непрекидно еволуирајућих вредности, уверења, знања и традиције. Те вредности остају непознате уколико локалитети не добију адекватну валоризацију, конзервацију, презентацију и управљање који омогућавају њихово баштињење развијајући концепт одрживог развоја.

3. Управљање природним ресурсима

3.1. Задаци и активности на заштити белоглавог супа и осталих врста лешинара

Основни циљ проглашења СРП "Увац" и кључни задатак Резерват Увац д.о.о. као управљача је очување и даље снажење популације белоглавог супа. Основна активност стараоца је прихрана колоније белоглавог супа. Прихрана се организује сакупљањем, планским довожењем и одлагањем лешева угинулих домаћих животиња, кланичног отпада и месног конфиската (споредни производи животињског порекла – СПЖП) на местима одређеним, уређеним и заштићеним за те намене, односно "хранилиштима". На хранилиштима се окупљају и друге (лешинарске) врсте птица, али и неке врсте сисара, попут вука, дивље мачке, медведа... У току 2023. године на хранилиште "Манастирина" до децембра месеца изнето је преко 250 тона хране за белоглаве супове и друге некрофаге врсте птица.

Сеоско становништво општина Нова Варош и Сјеница, али и општина Чајетина, Пријепоље и Прибој које се бави сточарством је добро информисано и уредно је обавештавало Резерват Увац д.о.о. увек када дође до угинућа животиње (говеда, овце, свиње, коњи). Преузимањем угинулих животиња и изношењем на хранилиште трајно се решава проблем њиховог одлагања. Поред тога што се обезбеђује прихрана орлова, спречава се и појава ширења зараза јер белоглави супови, конзумирајући месо угинулих животиња, врше најчистију и најпотпунију "рециклажу" у природи. Постигнута је добра и ефикасна мрежа снабдевача на терену.

Рад хранилишта потпомаже и очување кланичне индустрије у Златиборском округу. Наиме, Резерват Увац д.о.о. има десетак уговора са месним индустријама и кланицама: по истим, испоручилац (месна индустрија, кланица) је у обавези да врши категоризацију СПЖП, и транспорт истих на хранилиште. Резерват Увац д.о.о. води евиденцију о изнетој храни на хранилиште коју довозе ови привредни субјекти и према истој, од кланица је преузето преко 320 тона СПЖП без икакве надокнаде за њихово одлагање. Резерват Увац д.о.о. има закључен Уговор о пословно – техничкој сарадњи са Ветеринарском установом "Напредак" из Ћуприје. Предмет овог уговора је уређење међусобних односа двеју уговорних страна у обављању послова организованог сакупљања, превоза, прераде и уништавања отпадака животињског порекла и угинулих животиња (СПЖП), сходно одредбама чланова 117., 135. и 136. Закона о ветеринарству ("Службени гласник РС", БРОЈ 91/2005). Наиме, Ветеринарска установа "Напредак" је по овом уговору обавезна да од Резерват Увац д.о.о. преузима целокупну количину споредних производа животињског порекла, и да исте превезе (камионима за специјалне намене) до свог погона у Ћуприји ради прераде, односно спаљивања, а све наведено сходно важећим ветеринарско – санитарним прописима. Резерват Увац д.о.о. Ветеринарској установи "Напредак" плаћа одвожење и уништавање СПЖП. Поред ових трошкова, Резерват Увац д.о.о. је имао и додатне трошкове за ангажовање машина за чишћење хранилишта и за дезинфекцију приколице са којом се врши превоз угинулих животиња од места угинућа до хранилишта.

- Остварени трошкови према уговору са Ветеринарском установом "Напредак" из Ћуприје и Јавно предузеће 3. септембар за чишћење хранилишта:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
262.056,00	600.000,00	43.68	Ветеринарска установа "Напредак" из Ћуприје, Јавно предузеће 3. септембар
МПЗЖС: 262.056,00	400.000,00	100.00	
Управљач: 0,00	200.000,00	0.00	

- Успешност реализације посла: 81,48%.

Од момента инсталирања видео надзора на хранилишту "Манастирина", тј. последње три године, бележи се исхрана медведа изнутрицама угинулих животиња. Међутим, исхрана медведа се у највећој мери састоји од хране биљног порекла (јабуке, крушке, кукуруз...), а у мањој мери од хране животињског порекла. Да би се употпунила исхрана медведа, и створили услови за територијалну везаност, потребно је редовно износити и једну и другу врсту хране. У хранилицу за медведе током 2023. године није изношена храна биљног порекла. Прихрањивање су вршили чланови ловачког удружења.

Раније набављена хладњача за лагеровање хране за орлове, чија запремина износи 16 m³ је у функцији, али због чињенице да у сваком тренутку имамо довољну количину хране у истој се не чувају веће залихе хране. Хладњачом се обезбеђују потребне количине хране за обављање научних радова (мониторинг колоније белоглавог супа), за прихрану птица које привремено бораве у волијерама као и припрема за извођење пројекта реинтродукције црног лешинара, орла брадана и беле кање.

Појачаним чуварским надзором у време гнежђења, излегања и полетања младунаца, као и успостављањем система сталног електронског видео надзора на појединим локацијама, обезбеђена је ефикасна заштита белоглавог супа у периоду репродукције и одгајања подмлатка. Захваљујући инсталираном видео надзору на хранилишту "Манастирина" спречен је долазак "дивљих" посетилаца који из незнања, или (ређе) намерно узнемиравају птице.

Мониторингом од 1985. године забележено је 1732 успешних гнежђења на 187 гнездећих места у резервату Увац. Попис се спроводи три пута годишње у сезони гнежђења, а резултати се свде како би се проценио укупни број парова, и издвојили успешни парови од укупног броја парова који се налазе на територији.

У марту месецу чуварска служба је извршила први мониторинг гнезда белоглавог супа. Према њиховим запажањима у фебруару месецу јаја је снело 68 парова. Током мониторинга чуварска служба је констатовала и чињеницу да су готово идеални временски услови за гнежђење (релативно топла зима без снежних падавина и ветрова). Програмом управљања планирана је контрола успешности гнежђења белоглавог супа три пута годишње, пописивањем активних парова и гнезда методом цензуса како би се утврдио њихов број и успешност гнежђења. За бројање јединки белоглавих супова ангажовано је Еколошко удружење "Чувари природе" из Пожеге. Наиме, представници ЗЗПС нису били у могућности да дођу на Увац. Циљ цензуса је да се истовремено утврди укупна бројност белоглавих супова пре почетка гнездеће сезоне на подручју СРП "Увац". Метода бројања на терену је одређена на основу досадашњих искустава (неколико претходних година) стручњака Завода за заштиту природе Србије на бројању белоглавог супа у Србији и адаптирана је за добијање што прецизнијих података у ограниченим условима (тежим условима теренског рада и са малим бројем учесника). Ангажовано удружење је уговореног дана са припадницима чуварске службе извршило бројање јединки на целокупном подручју. Поменуто удружење је дужно да о свему сачини извештај који ће се доставити Министарству и ЗЗПС.

- Уговорени трошкови за мониторинг гнезда и цензус белоглавог супа:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
102.000,00	150.000,00	68,00	
МЗЖС: 100.00,00	100.000,00	98,00	Резерват Увац д.о.о. Еколошког удружења
Управљач: 2.000,00	50.000,00	2,00	"Чувари природе"

- Успешност реализације мониторинга и цензуса белоглавог супа: 68%.

Током 2023. године у жичаним кавезима за смештај повређених птица боравило је укупно 10 јединки белоглавих супова. Две јединке су у волијеру смештене током прошле године. Како је њихов опоравак трајао дуже од очекиваног, орнитолози и ветеринар нису дали сагласност за њихово њихово враћање у природу у зимским месецима, те су у кавезима остале до коначног опоравка. Од јула месеца па до краја 2023. године у волијеру је смештено још 8 белоглавих супова. Две јединке су на дан лешинара успешно враћене у природу. Седам јединки је и даље у волијери и чекају се повољни временски услови за њихов повратак у природу. Једна

јединка је због сломљеног крила транспортована у зоолошки врт у Београд. о смештају јединки у волијере су благовремено обавештене све надлежне институције, укључујући Завод за заштиту природе Србије, по чијим инструкцијама смо даље поступали.

Током године пронађен је леш једне угинуле јединке белоглавог супа.

У непосредном контакту са месним становништвом у континуитету је вршена едукација у циљу сузбијања штетних појава попут тровања и других радњи које угрожавају заштићене врсте лешинара и других птица, као и ситне и крупне дивљачи. Посебна пажња обрађена је разговору са члановима ловачких удружења и управницима ловишта, као и са сеоским домаћинствима чија су стада (евентуално) угрожена од напада вукова. Скренута је пажња на штетне последице тровања и казнене мере које очекују починиоце.

У циљу одржавања континуитета у маркирању лешинара и усвајања савремених метода праћења белоглавог супа, Резерват Увац д.о.о. је током 2023. године подржао пројекат **маркирања младунаца на гнезду** како би се прикупиле информације о преживљавању младунаца, имиграцији и емиграцији птица из популације.

За маркирање младунаца ангажован је Институт за биолошка истраживања "Синиша Станковић", који је током предходних 15 година био носилац пројекта маркирања белоглавих супова у СРП „Увац“. До сад су обележене 386 јединке и у извештајном периоду забележено је 2103 налаза птица маркираних у СРП Увац на гнездима односно бележене у локалу (локо). Од почетка праћења до данас је забележено 8397 налаза наших птица у локалу. Видео-камера на хранилишту, "ресторану за белоглаве супове", је континуирано радила па је током извештајног периода забележено 1136 налаза птица са ознакама других земаља (имиграната) и од почетка праћења укупно је забележено 4145 налаза птица означених у другим земљама.

У току маркирања са стручњацима Института урађен је мониторинг гнезда који је потврдио очекивања током мартовског мониторинга. Из евиденције пописа гнезда и процене парова на територији СРП "Увац" достављене од стране Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић", у популацији белоглавог супа забележен је пораст од 23 гнездећа пара у односу на претходну годину, а гнежђење започело 100 парова. Другим мониторингом и маркирањем младунаца утврђено је да се на подручју резервата извело и успешно полетело 98 младунаца белоглавог супа. Институт за биолошка истраживања "Синиша Станковић" сачинио је детаљан извештај о маркирању младунаца и праћењу маркираних птица, а исти се доставља у прилогу овог извештаја.

- Остварени трошкови за маркирање младунаца:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
380.000,00	600.000,00	63.33	Институт "Синиша Станковић", Резерват Увац д.о.о.
МЗЖС: 300.000,00	400.000,00	78.95	
Управљач: 80.000,00	200.000,00	21.05	

- Успешност реализације маркирања младунаца белоглавог супа: 63.33%.

Рад хранилишта "Манастирина" је изузетно добро организован. У континуитету се допрема довољна количина угинуле стоке и кланичног отпада која омогућава веома успешну исхрану великог броја белоглавих супова из клисуре Увца (и клисуре оближње Милешевке).

Наведени резултати указују да је колонија на Увцу (скупа са колонијом у Милешевци) стабилна, и да је Увац (и даље), најзначајнији локалитет за супове на целом простору Балканског полуострва.

3.2. Заштита осталих врста птица, териофауне и флоре

Резерват Увац д.о.о. се и током 2023. године трудио да свим својим активностима очува и унапреди стање популација других дивљих врста птица, копнене фауне и биљних врста, посебно оних са високим степеном угрожености или реткости у националном и међународном оквиру.

Током 2023. године није рађен мониторинг постојећих кућица за сове. Наиме, до места где су постављене кућице се долази водом па се онда пешице носе мердевине до саме кућице да би се проверило да ли је насељена. Како су у априлу-мају месецу били лоши временски услови, а то су месеци када је потребно извршити мониторинг кућица, чуварска служба поред лоших временских које спречавају рад је и због изостанка са посла руководиоца службе била онемогућена да сама изврши мониторинг кућица.

Настављена је раније успостављена сарадње са ЈП "Србијашуме", корисницима шума, на отклањању штетних последица које изазивају шумске штеточине, превасходно поткорњак. Услед деловања истог (инвазије) на појединим деловима резервата дошло је до "страдања" шума, односно сушења, поприлично великих размера. ЈП "Србијашуме" је све активности на сузбијању штеточина радило после прибављених услове заштите природе, а које издаје Завод за заштиту природе Србије.

3.3. Израда и реализација пројекта реинтродукције ишчезлих врста

Неколико година је у припреми пројекат којим ће се испитати природни и други (правни, технички, организациони, финансијски...) услови, утврдити и реализовати потребна решења за поновно насељавање некрофагих врста птица ишчезлих са територије Србије, превасходно црног лешинара, беле кање и орла брадана. Пројекат се наслања на Акциони план за заштиту лешинара Балкана, који се одвија уз учешће више међународних и домаћих организација и институција. Пројектом руководе стручне службе Завода за заштиту природе Србије и Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић". Иако 2023. године није било конкретних активности у вези овог пројекта, управљач је сва средства, логистичку подршку определио, и даље ће, ка реализацији истог.

Повратка црног лешинара или супа старешине, највеће птиве грабљивице на свету, после 80 година у Специјални резерват природе Увац

указује на важност наставка мониторинга белоглавог супа и покретање програма реинтродукције црног лешинара у Србију. Црни лешинари привучени великим јатом белоглавих супова сада редовно долазе на Увац. Неки се задрже, а неки само посете резерват и хранилиште. Програм мониторинга белоглавих супова је комплементаран са програмом повратка ишчезле врсте црног лешинара.

3.4. Задачи и активности на заштити и управљању риболовном фауном

Као корисник рибарског подручја Специјалног резервата природе "Увац", Резерват Увац д.о.о. се трудио да својим активностима одржи стабилне еколошке услове, односно одржи задовољавајуће физичке, хемијске и микробиолошке карактеристике вода у увачким језерима (Увачко, Златарско и Радоињско) и рекама (Вапа, Увац, Јабланица, Грабовица, Лопижанска ријека, Вељушница, Кладничка ријека, Вршевина, Тисовица, Злошница, Марића ријека...), односно свим водотоцима, промени популационе карактеристике ихтиофауне у корист салмонидних (племенитих) и других значајних врста риба, одржи и побољша здравствено стање и квантитативне структуре рибљих насеља и спречи непрописни и прекомерни излов.

Влада РС је 6. априла 2023. године донела Уредбу о проглашењу Специјалног резервата природе "Увац" ("Сл. Гласник РС", број 27/2023). Према одредби члана 3. став 3. Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда ("Службени гласник РС", бр. 128/14 и 95/18 и др. закон) рибарско подручје у заштићеном подручју проглашава и користи управљач заштићеног подручја, по претходно прибављеној сагласности министра и он је корисник рибарског подручја. Резерват Увац д.о.о. се обратио Министарству заштите животне средине захтевом број 501/23 од 28. јула 2023. године за давање сагласности на Предлог одлуке о проглашењу рибарског подручја, број 490/23 од 26. јула 2023. године.

Министарство заштите животне средине је дало Сагласност на Предлог одлуке о проглашењу рибарског подручја број 324-07-110/2023-04 од 9. августа 2023. године, заведена у деловодник Резерват Увац доо 24. августа 2023. године под бројем 567/23.

Скупштина Друштва, на својој седници одржаној дана 26.09.2023. године, донела је Одлуку о проглашењу рибарског подручја под бројем 614/23

„У Специјалном резервату природе "Увац" проглашава се Рибарско подручје Специјални резерват природе "Увац" (Рибарско подручје СРП "Увац").

Рибарско подручје СРП "Увац" обухвата риболовне воде које се налазе у границама заштићеног подручја СРП "Увац", које су описане Уредбом о проглашењу Специјалног резервата природе "Увац" ("Сл. гласник РС", број 27/2023).

Рибарско подручје СРП "Увац" користи се за рекреативни риболов и риболов у научноистраживачке сврхе, у складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда и Уредбом о проглашењу Специјалног резервата природе "Увац"."

У складу са планским документом организовано је чувања рибарског подручја. Рибочуварима су у раду помагали и чувари природе, а и волонтери из удружења и организација спортских риболоваца.

Рибочуварска служба је у 2023. години извадила 17 мрежа за рибокрађу, поред ових мрежарошких алата одузето је и преко 30 самица. Посебна пажња је посвећена чувању мреста свих врста риба, а посебно салмонидних, као што су младица, поточна пастрмка и језерска златовчица. За време трајања мреста организовано је чување мрестилишта. Чуварска служба је интензивно радила користећи и возила и патролне чамце. Због неприступачности терена а и ради ефикаснијег деловања, често се у патроле ишло и пешице.

Као корисник рибарског подручја СРП "Увац", Резерват Увац д.о.о. је организовао коришћење рибарског подручја у складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда. Резерват Увац д.о.о. је током 2023. године продао укупно 610 годишњих корисничку дозволу за рекреативни риболов, 479 дневних и 93 вишедневне дозвола за рекреативни риболов.

3.5. Заштита спелеолошких објеката и других феномена геонаслеђа

Током 2018. године извршена је израда стручне документације основа коришћења Ледене пећине. На основу ове документације се спроводе мере заштите Ушачког пећинског система и организује начин посете. У 2023. години Ледена пећина је била отворена за посетиоце и на основу продатних улазница у пећину је ушло 6792 посетиоца.

Непосредно пре почетка туристичке сезоне чуварска служба вршећи надзор приметила је да је из стране Ушака, где улаз у пећински систем није обезбеђен од неовлашћеног уласка, дошло до упада НН лица која су ломила наките и ископе унутар пећинског система. О овом догађају су обавештене инспекцијске службе и ЗЗПС. Републички инспектор за заштиту животне средине изашао је на лице места и сачинио записник.

3.6. Заштита животне средине

Резерват Увац д.о.о. је чинио и чини све што може да очува и спречи загађење животне средине, односно свих чинилаца исте, пре свега воде. Сарађивали смо са републичким инспекцијским органима, као што су инспекција за рибарство, инспекција за заштиту животне средине, грађевинска инспекција, туристичка, инспекција за безбедност пловидбе и комуналном инспекцијом.

Основни проблеми су, нажалост, и даље присутни: загађење, пре свега Увачког језера, отпадним водама из Сјенице, али и загађење (у мањој мери) Златарског језера отпадним водама из Кокиног Брода, и неправна, тзв. "дивља" градња, загађење Радоињског језера код Ужичког моста. Проблем отпадних вода Сјенице у многоме "превазилази" оквире рада и деловања самог управљача, па чак и комплетне локалне самоуправе у Сјеници – у решавање овог проблема неопходно је да се укључи Влада РС, односно надлежна министарства.

Велики проблем у заштити животне средине и раду Резерват Увац д.о.о. на управљању ЗП СРП "Увац" представља постављање покретних објеката (камп – кућица, камп – приколица, контејнера, често са надстрешницом) широм заштићеног подручја, а већином на самој обали

језера. За решавање овог проблема у претходним годинама смо се обраћали следећим установама/институцијама: Републичкој комуналној инспекцији, Комуналној инспекцији општине Нова Варош, Комуналној инспекцији општине Сјеница, ЈВП "Србијаводе", ЈП "Србијашуме" и ЈП "Електропривреда Србије", Огранак "Дринско – лимске ХЕ". Указали смо на проблем, исти је ескалирао ове године. Одговор смо добили само од ЈП "Електропривреда Србије", Огранак "Дринско – лимске ХЕ", који су указали на чињеницу да је у питању земљиште где је ималац права својине на истом Република Србија, и да они немају надлежност.

О свему напред писаном, подвлачимо још једном, редовно смо обавештавали инспекцијске органе, као и достављали сву документацију. Проблем представља чињеница да се решења надлежних грађевинских инспекција о уклањању "дивљих" објеката не извршавају, већ бивају (барем за сада) "мртво слово на папиру". Проблем представља чињеница да (још увек) не знамо "шта са привременим објектима", односно камп – кућицама, камп – приколицама, контејнерима, "објектима на клоцнама" и слично. Велика већина истих је постављена на "државном" земљишту, упитно је чија је надлежност уклањање истих.

Наиме, током 2015. године извршен је обилазак објеката (викендице, надстрешнице...) који се налазе на Златарском и Радоињском језеру, са GPS уређајима су узете координате. Током 2016. године обиђени су сви објекти који се налазе на Увачком језеру, са GPS уређајима су узете координате, поједини загађивачи у заштитној зони резервата су идентификовани уз присуство републичког инспектора за заштиту животне средине. Сви ови загађивачи су идентификовани да би се по завршетку ревизије студије заштите СРП "Увац", а која је у току и коју обављају стручне службе ЗЗПС урадио катастар тачкастих стварних или потенцијалних загађивача вода и земљишта на подручју резервата. Прикупљени подаци ће се унети у геореференцирану карту када се иста уради, а све у оквиру постављања новог система праћења стања путем савремене ГИС базе.

После доношења нове Уредбе о заштити СРП „Увац“ извршен је теренски распоред чувара са задатком да успоставе граничне ознаке и изврши попис свих објеката, утврди власнике, намену објекта, статус објекта (легалан или не), парцелу на коме се налази... Овај задатак има за циљ формирања базе података у складу са Уредбом.

3.7. Задаци и активности на заштити, развоју и управљању водама

Током 2023. године редовно су контролисана и обилажена увачка језера и притоке. Водостај на свим језерима је био веома висок током целе године.

Током претходних година је констатован проблем отпадних вода које се испуштају у притоке и путем истих доспевају у акумулације. У 2021. години кренуло се корак даље и ангажована је стручна кућа да изврши анализу воде са водних тела у границама ЗП. У периоду од августа до новембра 2021. године Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“, који је носилац овог пројекта, са водних тела која су у границама резервата, прикупљао је узорке у сврху мониторинга еколошког статуса/потенцијала и квалитета воде на основу физичко-

хемијских, биолошких и микробиолошких параметара. Истраживање је обухватило биолошке елементе квалитета воде – фитопланктон, фитобентос и водене макробескичмењаке, затим пратеће физичко-хемијске параметре (нитрати, нитрити, амонијум, јон, фосфати, количина раствореног кисеоника, засићење кисеоником, рН вредност, електрична проводљивост, мутноћа и температура воде), као и концентрацију хлорофила. Поред тога, обављена је и микробиолошка анализа квалитета воде на свим локацијама.

Истраживачки мониторинг реализован током 2021. године начелно указује на незадовољавајући индикативни еколошки статус/потенцијал, нарочито у зони ушћа река у акумулације. На подручју акумулација, као и у зони ушћа притока, бележи се ниска разноврсност фауне макробескичмењака, као и мала бројност заједница ових организама. У 2023. години планирана је детаљнија анализа квалитета водених тела али су ова истраживања изостала из разлога описаних у уводном делу овог извештаја.

Током 2022. године, при изузетно ниском нивоу воде на Златарском језеру, чуварска служба је у кањонском делу, непосредно узводно од Павловића моста, приметила да се из једног извора излива течност беле боје. Наиме, реч је о извору који је при већем нивоу воде потопљен и тада се не може приметити да постои загађење истог. Овом приликом чуварска служба је констатовала да је у питању сурутка и да услед њеног изливања у језеро риба нагло бежи низводно у језеро. Током извештајне 2023. године инспекцијске службе су вршиле контролу испуштања отпадних вода у ширем делу са намером да утврде ко врши загађивање подземних вода. Управљач ЗП Резерват Увац доо од инспекцијских служба није добио званичан извештај о томе ко врши загађивање извора.

Поред овога потребно је нагласити да повремено долази и до изливања септичке јаме испод бране на Кокином Броду а вода из исте тече ивицом бране и све тако до Радоињског језера. У Радоињско језеро се још излива и канализација из самог насеља, а и из индустријске зоне чија се канализација излива у Вранешки поток.

Од момента оснивања, управљач се константно сусреће са проблемом у вези прикупљања пластичног отпада који река Вапа доноси у акумулацију Увац. Постављена је понтонска брана на ушћу Вапе, како би задржавала поменуту отпад ради лакшег сакупљања и уклањања. Ова плутајућа брана се састоји од буради увезаних шелнама од метала на челичне сајле које су учвршћене на обали. О количини и тежини смећа које доноси река говори и чињеница да су металне везе пуцале и брана покидана па санирана неколико пута. Ова санација подразумева некад набавку буради, некад поправку металних обруча.

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Научноистраживачки и образовни рад су примарне функције резервата, и из године у годину овим активностима посвећује се све већа пажња. Научна функција се реализује кроз низ одговарајућих истраживачких пројеката. Током 2023. године изостала су средства субвенције за ове намене па су о трошку управљача реализована само

ихтиофаунистичка истраживања, а нереализована активност на изради регистра биљних врста, истраживање популације сисара, мониторинг слепих мишева у спелеолошким објектима заштићеног подручја и истраживања дневних лептира радиће се у наредној години. Образовна функција реализује се првенствено кроз посету и обилазак резервата у оквиру екскурзионих програма, школа у природи, семинара, радионица и других облика и видова едукације, а што је све присутнија активност на Увцу.

Резерват Увац д.о.о. је током извештајне године издвојио значајна средства за интензивније праћење карактеристика белоглавих супова. Поред финансијске подршке, управљач даје сву техничку и логистичку подршку у интересу израде и реализација пројеката истраживања морфолошких, физиолошких, генетских, миграторних и свих других особина белоглавог супа. Ово раде стручне службе Завода за заштиту природе Србије, Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић" из Београда. Сваке године врши се мониторинг гнездећих парова, маркирање дела младунаца белоглавог супа, припремају се волијере, снима се хранилиште "Манастирина" како би се дошло до релевантних података у циљу реализације горепоменутог пројекта, као и пројекта истраживања еколошких и других услова за реинтродукцију и реколонизацију лешинара и других некрофагих врста птица грабљивица (црни лешинар, бела кања, орао брандан...).

Током 2023. године су реализована ихтиофаунистичка истраживања утицаја алохтоних (унетих) врста на аутохтоне врсте у водама Увачких језера. Планирано је да се истраживања више у све четири сезоне, током мреста... Међутим, због персоналних промена унутар друштва и недостатка средстава финансирања истраживања су вршена само у октобру месецу. Извештај истраживања доставља се електронским путем .

- Остварени трошкови ихтиофаунистичких истраживања:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
102.000,00	400.000,00	25.50	
МЗЖС: 0,00	250.000,00	0.00	Институт за мултидисциплинарна истраживања
Управљач: 102.000,00	150.000,00	100.00	

- Успешност реализације ихтиофаунистичких истраживања младице (лат. *Nucho nucho*): 100%.

Током 2023. године рађен је мониторинг фауне водоземаца и гмизаваца. Исти чине значајну карику у исхрани пре свега птица. Такође, због приступања Србије Европској унији, обавеза сваке државе је да попише ретке врсте и њихова станишта према NATURA 2000 програму, а важну "карику" чине водоземци и гмизавци. Мониторинг фауне раде стручне службе, односно херпетолози Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић". Ова истраживања је Институт радио сопственим средствима финансирања, а резултате је доставио управљачу кроз извештај. Извештај истраживања доставља се електронским путем.

V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

1. Активности и учешће управљача на просторном планирању, изградњи и уређењу грађевинског земљишта, инфраструктурног планирања и уређења, изградњи рекреативне инфраструктуре, на санацији подручја

Резерват Увац д.о.о., управљач ЗП, почетком 2020. године обратио се Одељењу за имовинско правне, комунално стамбене, урбанистичке послове и послове инспекције у општини Нова Варош захтевом за добијање списка озакоњених објеката изграђених на подручју резервата током последње деценије и да ли за озакоњење истих имају услове заштите природе издате од ЗЗПС. Списак инвеститора озакоњених објеката добили смо од републичког грађевинског инспектора, али не и услове заштите природе под којим је извршено озакоњење.

Поред непосредно реченог предузет је низ активности на изградњи и уређењу грађевинског земљишта, као и инфраструктурног планирања и уређења, од велике важности за успешан рад Резерват Увац д.о.о. у 2022. и у свим наредним годинама.

Такође, наставили смо са компликованим активностима на коначном и трајном, одрживом, решавању проблема водоснабдевања визиторског центра на Кокином Броду. Крајем 2016. године урађено је испитивања изворишта на Матијевића коси, поднет је захтев за водну сагласност и набављено је 2500 метара ПВЦ окитен црева, од $\frac{3}{4}$ цола, које ће бити "положено" од изворишта до резервоара који се налазе у непосредној близини визиторског центра. Међутим, због компликованих процедура у добијању водних услова приступило се изналажењу другог начина водоснабдевања. Резерват Увац доо се обратио МЗ Вранеша са молбом за сагласност да се објекат Визиторски центар прикључи на локални/сеоски водовод. Од МЗ је добијена сагласност за прикључак и утврђено је место прикључка. До краја године ангажоваће се извођач радова да изврши ископ земље и положи црево за воду од места прикључка до резервоара код визиторског центра.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
00,00	500.000,00	00,00	
МЗЖС: 0,00	300.000,00	0,00	
Управљач: 0,00	200.000,00	0,00	

Током 2022. године набављен је знатан део материјала за реализацију уређења веза за пристан на Увачком (Сјеничком) језеру, на локалитету Маркова Раван, односно набављени су челични профили (шине за мост) и арматурна мрежа. Током пролећа месеца 2023. године планирана је набавка бетона и бетонирање стаза на коју ће се монтирати метално степениште и шине моста понтонске пристани и тиме у потпуности уредити пристајно место. Међутим, због високог водостаја није извршено бетонирање стаза, а у децембру је започет поступак набавке металног степеништа и до краја године очекује се реализација ове набавке.

- Остварени трошкови за набавку металног степеништа за уређење веза:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
00,00	500.000,00	00,00	
МЗЖС: 0,00	100.000,00	0,00	
Управљач: 0,00	400.000,00	0,00	

- Успешност реализације: 0,00%(поступак набавке је покренут и очекује се реализација до краја године).

Поправка и обезбеђивање пешачке стазе Трупова коса - Равни крш. Наиме, због великог интересовања посетилаца да пешице обиђу овај видиковац, долази до девастације стрмих делова стаза па се стога извршава постављање металних стубова и рукохвата, а на појединим деловима постављени су камени степеници. Овим уређењем стазе осигурана је безбедност посетилаца.

- Остварени трошкови за адаптацију стаза:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
73.390,00	300.000,00	24.46	
МЗЖС: 0,00	120.000,00	0.00	JELIKA DOO, RADAČA DOO
Управљач 73.390,00	180.000,00	100.00	

- Успешност реализације: 41,98% (није рађена поправка стазе Оштра коса-Велики врх)

Током 2023. године планирана је поправка и обезбеђивање пешачке стазе унутар Ледене пећине. Ова активност је подразумевала замену корозираних металних конструкција, комплетну замену дрвеног пода и уређење дела који није довољно безбедан за посетиоце. Међутим, извршена је замена делова дашчаног пода који је потпуно отруо док се реализација осталих активности планира за наредни период. Овим уређењем стазе делимично је осигурана безбедност посетилаца.

- Остварени трошкови за адаптацију стаза:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
13.536,00	900.000,00	1.5	
МЗЖС: 0,00	600.000,00	0.00	SZTR NATAŠA
Управљач 13.536,00	350.000,00	100.00	

- Успешност реализације: 1,5%

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1. Задаци на развоју културно-образовних и информативно-пропагандних активности

Резерват Увац д.о.о. је током 2023. године радио на промоцији заштићеног подручја, а запослени су се трудили да на што бољи начин прикажу основне вредности СРП "Увац". Вршена је промоција одрживог коришћења заштићеног подручја кроз научно - истраживачки и образовни рад, као и рекреативни и еколошки приступ развоју туризма. До 2018. године Резерват Увац д.о.о. је вршио константну медијску промоцију заштићеног подручја, у сарадњи са Туристичком организацијом "Златар" из Нове Вароши тако што су на билбордима приказивани најатрактивнији делови заштићеног подручја у Београду, Новом Саду, Златибору, поред магистралног пута М23. Упоредо се вршила промоција путем званичног сајта и гостовањима у емисијама које промовишу одрживи туризам. Последње две године на промоцији се радило са мањим интензитетом потенцирајући одрживи еко туризам.

Резерват Увац д.о.о. је током 2023. године вршио штампање улазница за посетиоце, са фотографијама на "предњој" страни, и са основним правилима понашања у резервату на "полеђини" улазнице. Штампање су дозволе за рекреативни риболов и режими риболова. Као што је то био случај у годинама за нама тако је и крајем 2023. године извршено је штампање тематског календара са фотографијама птица које насељавају подручје и фотографијама географских предела резервата. Утрошена средства за ове активности приказана су у табели која следи:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
360.203,95	300.000,00	120,06	
Управљач: 360.203,95	300.000,00	100,00	SKVIART STUDIO MRS, MAJESTY DOO, CAS MEDIA DOO, НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ, ГРАФИКА ВРАНИЋ КРАЉЕВО...

- Успешност реализације: 128,68%

Резерват Увац д.о.о. је плаћао закуп домена за интернет сајт: www.uvac.org.rs. Основне информације и вести са Увца, као и ценовници услуга, мапе, фотографије, на поменутом сајту су редовно ажуриране. Сајт је редизајниран. Корисници сајта имају информације о раду Резерват "Увац" д.о.о., а и о могућностима туристичке посете и обиласка заштићеног подручја.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
0,00	200.000,00	0.0	
Управљач: 0,00	200.000,00	0.00	

2. Задаци и активности на развоју одрживог туризма

2.1. Смернице за развој одрживог туризма

Поред примарних активности на чувању, унапређењу и промоцији заштићеног природног добра Специјални резерват природе "Увац", Резерват Увац д.о.о. се током 2023. године бавио и пријемом посетилаца, односно организовањем обилазака резервата.

И у 2023. години, након спроведеног Јавног позива за доделу права коришћења сопственог пловила за обављање панорамског разгледања или крстарења Увачким или Златарским језером, потписани су уговори са предузетницима и привредним друштвима који су испуњавали услове. Како је био већи број пловила од оптималног броја чамаца према условима које је дао ЗЗПС, поласци су организовани сваки други дан. Полазци су организовани из правца Нове Вароши, тј. са бране на Растокама и из правца Сјенице са локалитета Маркова раван.

Од 2021. године почела је пуна примена Правилника о техничким правилима за чамце, пловећа тела и плутајуће објекте („Службени гласник РС“ бр.35/18). Применом истог већина пловила на водама заштићеног подручја која су регистрована за јавни превоз путника, на редовном прегледу нису испуњавала критеријуме за продужење регистрације и самим тим онемогућена је њихова даља употреба за превоз туриста. Поред приватних предузетника и Резервату Увац д.о.о., управљачу заштићеног подручја, је ван употребе стављено свих пет чамаца са којима је вршен превоз посетилаца. Овим је Резерват Увац д.о.о. остао без значајних финансијских средстава.

Током 2023. године организован је знатно већи број туристичких посета резервату у поређењу са претходном годином. Продато је свега 8719 улазница у резерват за одрасле и 394 улазница за децу. Током 2023. године после готово три туристичке сезоне за посетиоце је отворена и Ледена пећина што је највероватније утицало на благи пораст броја туриста који су користили услуге вожње чамцима.

Велики број власника теренских возила и квадова обилазе језера, видиковце и цело подручје. Свакако, недостаје одређен број чувара како би се подручје могло обићи и контролисати у целости.

Локалном становништву, бројним "викендашима" и њиховим гостима, рекреативним и спортским риболовцима, као и лицима која само "сврате" на неки од пунктова који се и иначе налазе на јавном путу (магистралном или општинском), нису наплаћиване улазнице.

Чувари Резерват Увац д.о.о. су, поред својих чуварских послова, вршили прихват посетилаца и имали улогу водича.

2.2. План деловања за заштићено подручје у функцији развоја одрживог туризма

На Кокином Броду Резерват Увац д.о.о. поседује Визиторски центар. Исти још нема употребну дозволу, па је, за сада, још увек у "ограниченој" функцији.

Резерват Увац д.о.о. поседује и монтажни објекат, тзв. инфо пулт на Растокама. Инфо пулт има функцију пријема посетилаца, упознавања истих са СРП "Увац" и режимима понашања у истом.

Извршена је поправка и обезбеђивање пешачке стазе Оштра коса – Велики врх.

Током 2021. године Управа за безбедност пловидбе је током редовног прегледа чамаца за превоз туриста Увачким (Сјеничким) језером констатовала да због дебљине лима од ког су сачињени чамци не задовољавају техничке услове за регистрацију за превоз путника у туристичке сврхе. Тако је управљач, Резерват Увац д.о.о остао без пет пловила и могућности да превози туристе чамцима које већ поседује. Ово је условило потребу за набавком нових чамаца и мотора. Иста је планирана у 2022. години. Проблем је представљала чињеница да у Србији нема довољан број произвођача адекватних туристичких пловила, односно произвођача који могу да израде пловило у складу са важећим законским и подзаконским прописима, и које може да се региструје код надлежне лучке капетаније за јавни превоз путника. Расписана је набавка (отворени поступак) за набавку два туристичка пловила. Добили смо свега две понуде и изабран је најповољнији понуђач који је испоручио предметна пловила. У табели која следи приказани су трошкови набавке.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
1.633.000,00	2.000.000,00	81,65	
МЗЖС: 1.500.000,00	1.500.000,00	91.85	ПЛАВИ ХОРИЗОНТ
Управљач 133.000,00	500.000,00	8.15	

- Успешност реализације: 100.00%

VII САРАДЊА

1. Сарадња и партнерство са локалним становништвом

Резерват Увац д.о.о. има добру сарадњу са локалним становништвом, које све више увиђа значај ЗП и поштује прописане режиме заштите. Представници резервата разговарају са мештанима и труде се да им помогну, када год су у могућности.

Најпозитивнији вид сарадње са становништвом, како локалним тако и са подручја суседних општина, је преузимање угинуле стоке са имања пољопривредника и одвоз исте на хранилиште за белоглаве супове. Овај вид сарадње решава низ проблема (комуналних, еколошких) на обострану корист.

Управљач је показао разумевање и добру вољу да, поштујући мере и ограничења која је дао ЗЗПС, омогући заинтересованим мештанима а који испуњавају све законом предвиђене услове, да се баве превозом туриста на увачким језерима. На овај начин се десетине мештана додатно упосли у току летње сезоне.

Истина, понекад долази и до одређених проблема.

2. Сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју

Као управљач СРП "Увац", Резерват Увац д.о.о. се трудио, да успостави добре партнерске односе са свим релевантним институцијама и организацијама, а у циљу квалитетније и ефикасније заштите и развоја заштићеног подручја.

Резерват Увац д.о.о. већ много година уназад негује добре односе са Електропривредом Србије (конкретно са ПД "Дринско-лимске ХЕ"), "Електромрежом Србије" А.Д., ЕДБ Краљево, ЈП "Телеком Србија", ЈП "Србијаводе" и ЈП "Србијашуме", на пословима очувања вода и шума.

У циљу испуњења планова и задатака, Резерват Увац д.о.о. је активно сарађивао са општинским управама Нове Вароши и Сјенице, посебно са катастарским, грађевинским и комуналним општинским службама и инспекцијама. Мишљења смо да ова сарадња може и мора да буде боља, посебно када је у питању комунална инспекција, везано за решавање проблема у вези са камп кућицама. Наравно, сарађивали смо са ТО "Златар" из Нове Вароши (о чему је напред било више речи), као и са туристичком организацијом општине Сјеница, са којима сарадња може да буде још боља. У сарадњи са овим службама идентификована су питања заштите и развоја која треба заједнички решавати (отпадне воде Сјенице, Кокиног Брода), а посебна пажња посвећена је регулисању односа у области спречавања "дивље" градње и планског уређења простора на територији резервата.

3. Сарадња са невладиним организацијама

Као потврда добре сарадње са удружењима грађана, медијима, донета је уредба о условној забрани лета хеликоптера и беспилотних летелица изнад заштићеног подручја.

Успостављена је добра сарадња са ловачким и риболовачким удружењима из Нове Вароши, Сјенице, Златибора. Управљач сарађује и са другим удружењима и организацијама, како спортским, тако и хуманитарним, подржава и промовише спортске активности и манифестације. Дугогодишња добра сарадња са Фондацијом за заштиту птица грабљивица из Београда резултирала је и конкретним активностима везано за спашавање повређених птица из разних делова света.

4. Међународна сарадња

Епидемиолошка ситуација у нашој земљи и свету утицала је током последње две године на реализацију планираних активности које се тичу међусобне сарадње управљача заштићеним подручјима како у земљи, тако и ван наших граница. И у 2022. години углавном се сарадња свела на електронску комуникацију и размену искустава.

У оквиру пројекта WWF - Заштићена подручја за природу и људе укључене су још две сеоске школе. Једна са подручја општине Нова Варош, сеоска школа у Радоињи, и основна школа у Сјеници.

5. Организовано и професионално удруживање заштићених подручја Србије и других заинтересованих паркова из окружења

Резерват Увац је члан Удружења заштићених подручја Србије. Активности удружења су, и током 2023. године, биле веома скромног интензитета.

У табели која следи су приказани трошкови за чланарину:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
15.000,00	200.000,00	7.50	
Управљач 15.000,00	200.000,00	7.50	

6. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима

Резерват Увац д.о.о. се током целе године трудио да на што бољи начин прикаже своје основне вредности и лепоте, на темељима одрживог коришћења вредности заштићеног подручја, посебно афирмишући научно-истраживачки и образовни рад, као и рекреативни и еколошки приступ развоју туризма.

Активно смо сарађивали са медијима, и писаним и електронским. У 2022. години снимљено је пар емисија које су емитоване на телевизијама са националном фреквенцијом, као и локалним телевизијама. У емисијама је јавности представљено заштићено подручје, рад чуварске службе на терену у свим временским приликама, тешкоће са којима се сусрећу, проблеми загађивања подручја, дивље градње, као и разни промотивни прилози и репортаже везани за популацију белоглавих супова, биодиверзитет, предеоне карактеристике, спелеолошке објекте итд.

Настављена је сарадња са локалним штампаним медијима и са дописницима дневних новина у земљи. О СРП "Увац" су лепо и афирмативно писали и бројни часописи и магازини. Указивало се и путем штампаних и електронских медија и на проблеме и факторе ризика који негативно утичу на заштићено подручје. Резерват су посећивали еминентни фотографи, дописници, представници међународних организација, као и личности из јавног живота којима су у непосредном контакту презентоване вредности и лепоте СРП "Увац".

Све наведене активности имале су за циљ информисање јавности о СРП "Увац", обавештавање о правилима понашања у резервату, размену знања и искустава, промоцију одрживог развоја подручја, те успостављање будуће сарадње и партнерстава.

VIII ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ

1. Противпожарна заштита

Током претходних година набављена су основна средства за противпожарну заштиту. Такође, сви запослени су прошли основну

противпожарну обуку и добили одговарајуће сертификате. Током 2023. године није било пожара у границама заштићеног подручја.

Јубиларне награде - Отпремнине

Резерват Увац д.о.о. је током године исплатио једном запосленом отпремнину за пензију - остварени трошкови за исплату отпремнине за пензију:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
256.617,00	300.000,00	76,18	
Управљач: 256.617,00	300.000,00	100,0 0	

2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине

Резерват Увац д.о.о. је на пригодан и скроман начин обележио важне датуме за заштиту животне средине, у складу са прописаним мерама заштите у условима епидемије. Посебна пажња је посвећена обележавању 11. априла - Дана заштите природе, 05. јуна - Дана заштите животне средине и 07. септембра - Дана лешинара.

4.Израда планских докумената

Према Закону о заштити природе, управљач доноси план управљања за период од десет година. Раније донет План управљања Резервата Увац д.о.о. истиче крајем 2022. године. Извештај о остваривању Плана управљања за период 2013.-2022. година је послат МЗЖС половином децембра месеца 2022. године. Резерват Увац д.о.о треба да донесе нови План управљања за период 2023.-2032. година - израда истог је у завршној фази. Истим се одређује начин спровођења заштите, коришћења и управљања заштићеним подручјем, смернице и приоритети за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице, уз уважавање потреба локалног становништва. За израду ових докумената ангажована је стручна кућа које се бави израдама планских докумената и пројеката.

Влада РС је 6. априла 2023. године донела Уредбу о проглашењу Специјалног резервата природе "Увац" ("Сл. Гласник РС", број 27/2023). Према одредби члана 3. став 3. Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда ("Службени гласник РС", бр. 128/14 и 95/18 и др. закон) рибарско подручје у заштићеном подручју проглашава и користи управљач заштићеног подручја, по претходно прибављеној сагласности министра и он је корисник рибарског подручја. Овим законом чланом 17. став 7. прописана је обавеза корисника РП да у првој години рибарско подручје користи на основу Привременог програма управљања. Скупштина друштва Резерват Увац доо је на седници одржаној 26.09.2023. године, а на основу добијене сагласности на предлог одлуке о проглашењу РП прогласила РП у границама СРП „Увац“ и тиме се створила обавеза израде Привременог програма управљања РП СРП „Увац“. За израду Привременог програма управљања РП СРП „Увац“ ангажована је стручна кућа која је исти израдила.

Остварени трошкови за израду планских докумената:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
447.000,00	600.000,00	74,50	
Управљач: 447.000,00	600.000,00	100,0 0	"IDA" Ibar Development Association; Институт за мултидисциплинарна истраживања

ЗАКЉУЧАК

Активности управљача у 2023. години су се одвијале у складу са Програмом управљања за 2023. годину. Анализом активности планираних Програмом управљања за 2023. годину, и анализом реализованих активности, може се тврдити да је Програм управљања за 2023. годину реализован са око 75% планираних активности. Разлози због којих планиране програмске активности нису реализоване у целости су и субјективне и објективне природе. Изразито лоша хидролошка ситуација на почетку године проузроковала је то да је реализовано само 10% планираних активности током првог квартала, лоша хидролошка ситуација наставила се и током другог квартала а и сама чињеница да је у овом периоду изашла нова Уредба о заштити СРП „Увац“ утицало је на то да је током овог квартала реализовано 20% планираних активности. Међутим, како се ближио крај године а током другог квартала су извршене припреме за реализацију свих планираних активности (вршена су истраживања за набавке возила и пловила, у сарадњи са ЗЗПС изнађено решење за лако успостављање граничних ознака...) у трећем и првој половини четвртог квартала реализовано је по 35% планираних активности. Недостатак финансијских средстава утицао је на то да се неке активности, које су мањег приоритета, не реализују.

2023	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	УКУПНО
Специјални резерват природе „Увац“					
% реализације програма управљања	10%	20%	35%	35%	100%- МАКСИМУ М

IX ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

I ПРИХОДИ		
	Извори прихода	Износ у динарима
1.	Средства буџета Републике Србије	
	Министарство заштите животне средине – Уговор о суфинасирању Програма управљања СРП "Увац" за 2021. годину (Уговор, бр. 401-00-395/21-04, од 23.03.2021. год.);	1 4.260.000,00
2.	Сопствени приходи	
	• Приходи од услуга возњи посетилаца чамцима	1.572.000,00
	• Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја: електропривреда, телеком, за чамце, понтоне, камп кућице...	10.353.803,25
	• Приходи од дозвола за рекреативни риболов	3.655.100,00
	• Приходи од улазница у заштићено природно добро	1.910.400,00
	Сопствени приходи УКУПНО:	1 7.491.303,25
3.	Средства од издавања покретних и непокретних добара под закуп	
	• Издавање покретних и непокретних добара под закуп	0,00
4.	Средства донација, поклона и помоћи	
	• Донације	0,00
5.	Остала средства	
	• Административне забране и приспеле камате	0 ,00
УКУПНО ПРИХОДИ		3 1.751.303,25

Укупни приходи Резерват Увац д.о.о., у 2023. години износе **31.751.303,25** динара, од тога, **приходи од накнада** за коришћење заштићеног подручја (укључујући и приходе од накнада за чамце, понтоне и камп кућице, као и приходе од улазница) износе **12.264.203,25** динара. **Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја** износе **38,62%** укупних прихода.

II РАСХОДИ		
облас т	Врста трошкова	Износ у динарима
III	ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ	
	1.Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима	
	1.1.Чување	
	• Средства за бруто зараде чувара	5.692.603,12
	• Средства за бруто зараде рибочувара	1.412.030,97
	• Бруто зараде стручног особља	285.610,22
	• Средства за бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада	7.396.020,59
	• Бруто накнаде члановима скупштине	1.152.855,00
	• Средства за набавку униформи за чуваре заштићеног подручја	630.912,00
	• Средства за набавку униформи за ибочуваре и остале запослене који нису чувари заштићеног подручја	291.072,00
	• Средства за гориво	2.925.674,75
	• Средсва за набавка новог возила за потребе превоза угинулих животиња на хранилиште "Манастирина"	5.026.800,00
	• Одржавање постојећег видео надзора	80.469,30
	1.2.Одржавање	
	• Сакупљање и одвожење отпадака са заштићеног подручја и одржавање уредности јавних објеката и површина чишћењем	63.600,00
	• Материјални трошкови одржавања заштићеног подручја (регистрација возила и пловила, амортизација материјално-техничких средстава, одржавање чистоће...)	1.089.058,80
	• одржавање визиторског центра на Кокином броду	572.583,82
	1.3.Обележавање	
	• Одржавање статусних табли и обнављање граничних ознака	104.587,00
	2.Управљања природним ресурсима	
	2.1.Задаци и активности на заштити белоглавог супа и осталих врста лешинара	
	• Трошкови према уговору са Ветеринарском установом "Напредак" из Ћуприје, чишћење хранилишта и дезинфекцију приколице	262.056,00
	• Уговорени трошкови за мониторинг гнезда и цензус белоглавог супа	102.000,00

	<ul style="list-style-type: none"> Остварени трошкови за маркирање младунаца 	380.000,00
	2.4. Задаци и активности на заштити и управљању риболовном фауном	
	2.5. Заштита спелеолошких објеката и других феномена геонаслеђа	
	2.7. Задаци и активности на заштити, развоју и управљању водама	
	III УКУПНО	7.467.933,57²
IV	ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА	
	- Ихтиофаунистичка истраживања утицаја алохтоних (унетих) врста на аутохтоне врсте у водама Увачких језера	102.000,00
	IV УКУПНО	102.000,00
V	ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА	
	1. Активности и учешће управљача на просторном планирању, изградњи и уређењу грађевинског земљишта, инфраструктурног планирања и уређења, изградњи рекреативне инфраструктуре, на санацији подручја	
	<ul style="list-style-type: none"> Водоснадбевање Визиторског центра на Кокином Броду 	0,00
	<ul style="list-style-type: none"> Остварени трошкови за адаптацију стазе Оштра коса - Велики врх 	73.390,00
	<ul style="list-style-type: none"> Поправка и обезбеђивање пешачке стазе унутар Ледене пећине 	13.536,00
	<ul style="list-style-type: none"> Остварени трошкови за уређење обале за безбедно пристајање чамаца за јавни превоз путника 	0,00
	V УКУПНО	86.926,00
VI	ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЂЕНОГ ПОДРУЧЈА	
	1. Задаци на развоју културно - образовних и информативно - пропагандних активности	
	<ul style="list-style-type: none"> штампање материјала за посетиоце, конкретно: штампање улазница у СРП "Увац", штампање дозвола за рекреативни риболов, штампање мапа резервата... 	360.203,95
	<ul style="list-style-type: none"> Интернет презентација (закуп домена, одржавање сајта...) 	0,00
	2.2 План деловања за заштићено подручје у функцији развоја одрживог туризма	
	<ul style="list-style-type: none"> Набавка туристичких пловила за потребе рада чуварске службе (два катамарана и два чамца) 	1.633.000,00
	VI УКУПНО	1.993.203,95

VII	САРАДЊА	
	• Уплата чланарине за чланство у удружењу заштићених подручја Србије	15.000,00
	VII УКУПНО	15.000,00
VIII	ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ	
	• Исплата отпремнине за одлазак у пензију	256.617,00
	• Израда планских докумената	447.000,00
	VIII УКУПНО	703.617,00
УКУПНО РАСХОДИ		3 0.368.680,52

Напомене:

1. У табели ПРИХОДИ, приказани су сви приходи Резерват Увац д.о.о. у 2023. год. са урачунатим ПДВ-ом, укључујући средства субвенција од стране министарства;
2. У табели РАСХОДИ, приказани су само расходи везани за активности и радове које се односе на остваривање Програма управљања за 2023. годину без расхода који се односе на обавезе по основу пословања друштва (порези, судске таксе, накнаде за коришћење заштићеног подручја...).

Резерват Увац д.о.о.

Никола Шапоњић, в.д. директора